

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή των γενικών προσανατολισμών της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών που έχουν ως νόμισμα το ευρώ»

[COM(2012) 301 final]

(2013/C 133/09)

Εισηγητής: ο κ. **Thomas DELAPINA**

Στις 14 Αυγούστου 2012, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Σύσταση για Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή των γενικών προσανατολισμών της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών που έχουν ως νόμισμα το ευρώ»

COM(2012) 301 final.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 21 Ιανουαρίου 2013.

Κατά την 487η σύνοδο ολομέλειας της, της 13ης και 14ης Φεβρουαρίου 2013 (συνεδρίαση της 13ης Φεβρουαρίου 2013) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 161 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 9 αποχές:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη χάραξη γενικών κατευθυντήριων γραμμών για την οικονομική πολιτική των κρατών μελών της ευρωζώνης, οι οποίες θα αποτελέσουν ένα συνεκτικό πλαίσιο για την απαραίτητη βαθύτερη ολοκλήρωση, καθώς και για έναν καλύτερο και αποτελεσματικότερο συντονισμό.

1.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί, επίσης, με το γεγονός ότι η διατύπωση των συστάσεων και ο έλεγχος της εφαρμογής διαφοροποιούνται ανά χώρα. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούν να ληφθούν υπόψη οι διαφορές ως προς τις οικονομικές επιδόσεις και τα αίτια της κρίσης σε κάθε χώρα.

1.3 Η ΕΟΚΕ θα ήθελε, ωστόσο, με αφορμή τη σύσταση για την εφαρμογή των γενικών προσανατολισμών της οικονομικής πολιτικής, να επισημάνει την αναγκαιότητα αναθεώρησης του σχεδιασμού της οικονομικής πολιτικής, ιδιαίτερα ενόψει της επανεξέτασης των γενικών προσανατολισμών το 2014. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι το ισχύον μείγμα μακροοικονομικών πολιτικών δεν είναι ισορροπημένο, διότι δεν δίνει τη δέουσα σημασία στην πτυχή της ζήτησης και στη δίκαιη κατανομή. Πολλά από τα μεταρρυθμιστικά μέτρα που εφαρμόστηκαν δείχνουν ότι αρχίζουν να σταθεροποιούνται οι χρηματοπιστωτικές αγορές πράγμα που θα καταστήσει δυνατό να δοθεί περισσότερη έμφαση στις αναπτυξιακές πολιτικές και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας βάσει του σημερινού προσανατολισμού της οικονομικής πολιτικής. Μολαταύτα η λειτουργική ικανότητα του τραπεζικού τομέα και των χρηματογορών δεν έχει ακόμη αποκατασταθεί πλήρως. Ταυτοχρόνως, η πολιτική λιτότητας δεν επιτρέπει την εφαρμογή αξιόπιστου προγράμματος ανάπτυξης για την μείωση του δημόσιου χρέους και της ανεργίας. Συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο: η κρίση οξύνθηκε, και η ευρωζώνη, αντί να εξέλθει από την κρίση, βυθίστηκε ακόμη περισσότερο σε μία διπλή ύφεση, με πολύ σοβαρές όχι μόνον οικονομικές αλλά κυρίως κοινωνικές συνέπειες. Η παραμέληση αυτών των κοινωνικών συνεπειών θα συνιστούσε μακροπρόθεσμα ακόμη μεγαλύτερη απειλή για την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας.

1.4 Οι σταθεροποιητικές προσπάθειες της εθνικής πολιτικής είναι καταδικασμένες να αποτύχουν αν υπονομευτούν από τις εξελίξεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές ή από την κερδοσκοπία. Για τους λόγους αυτούς, η ΕΟΚΕ ζητεί μία αυστηρότερη νέα ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών, η οποία να συνεκτιμά το σκιάδες τραπεζικό σύστημα και να συντονίζεται σε επίπεδο της G-20, καθώς και την επαναφορά του χρηματοπιστωτικού συστήματος στις πραγματικές του διαστάσεις και την προσαρμογή του στις ανάγκες της πραγματικής οικονομίας. Η ΕΟΚΕ ζητεί να «ανανεωθεί» η πραγματική οικονομία στην Ευρώπη, ώστε να τεθεί στο επίκεντρο η επιχειρηματική δραστηριότητα αντί της κερδοσκοπίας.

1.5 Ένα αξιόπιστο και αλληλέγγυο δίκτυο ασφαλείας, βασισμένο στην εμπιστοσύνη που δικαίως θα εμπνέει, δεν θα αφήνει κανένα περιθώριο επιτυχίας στην κερδοσκοπία έναντι προβληματικών χωρών, αλλά θα συμβάλλει στη μείωση του κόστους χρηματοδότησης αυτών των χωρών. Ακόμη και η έκδοση κοινών ευρωπαϊκών ομολόγων, καθώς και ο περιορισμός της εξάρτησης από τα γραφεία αξιολόγησης θα μπορούσαν να συμβάλουν στη μείωση του κόστους χρηματοδότησης των χωρών που αντιμετωπίζουν κρίση.

1.6 Τα μέτρα εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών, απολύτως αναγκαία για πολλούς λόγους –όπως το κόστος ενίσχυσης των τραπεζών, τα κίνητρα για την οικονομική ανάκαμψη καθώς και σε ορισμένες χώρες τα μέτρα για τις «φούσκες» του στεγαστικού και κατασκευαστικού τομέα–, δεν έχουν όλα εξίσου επείγοντα χαρακτηριστήρια και χρειάζεται συνεπώς μια ευρύτερη και ελαστικότερη δέσμη χρονικών πλαισίων. Επιπλέον, πρέπει να συνεκτιμώνται οι επιπτώσεις τους στη ζήτηση και να συντονίζονται με τους κοινωνικούς στόχους και τους στόχους για την απασχόληση που προβλέπονται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Η ανάπτυξη και η απασχόληση αποτελούν βασικές συνιστώσες κάθε επιτυχημένης εξυγίανσης. Το χαμηλό δημοσιονομικό έλλειμμα είναι κυρίως αποτέλεσμα υγιούς διακυβέρνησης και θετικής εξέλιξης της οικονομίας συνολικά και όχι προϋπόθεσή της.

1.7 Για να είναι βιώσιμη μία δημοσιονομική εξυγίανση, θα πρέπει να είναι ισορροπημένη, να επιτυγχάνει ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης και να λαμβάνει στον ίδιο βαθμό υπόψη τις δαπάνες και τα έσοδα. Η ΕΟΚΕ τονίζει με έμφαση ότι ένα ολοκληρωμένο δημοσιονομικό πλαίσιο («φορολογική Ένωση») δεν αφορά μόνο τις δημόσιες δαπάνες αλλά περιλαμβάνει και τα έσοδα του κράτους. Η ΕΟΚΕ ζητεί μία γενική αναθεώρηση όχι μόνο των συστημάτων δημόσιων δαπανών αλλά και των φορολογικών συστημάτων, με γνώμονα τη δίκαιη κατανομή. Προτείνει μία σειρά πιθανών μέτρων για την αύξηση των φορολογικών εσόδων, προκειμένου να διασφαλιστεί η χρηματοδότηση των κοινωνικών συστημάτων σε ικανοποιητικό επίπεδο και οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις στον δημόσιο τομέα. Σκόπιμη είναι επίσης η εναρμόνιση των φορολογικών βάσεων και των φορολογικών συστημάτων, βάσει εμπειριστατωμένων αναλύσεων των διαφόρων οικονομικών συστημάτων στην ΕΕ. Η εναρμόνιση θα συμβάλει στην αποφυγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού στην ΕΕ. Έτσι θα αποφευχθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της Ένωσης και θα παρεμποδιστεί η απώλεια των δημόσιων εσόδων που συνεπάγεται ο φορολογικός ανταγωνισμός.

1.8 Η ΕΟΚΕ ζητά να σταθμιστούν εκ νέου οι δημοσιονομικοί πολλαπλασιαστές υπό το πρίσμα της σημαντικής έρευνας που έχει διεξαχθεί διεθνώς και βάσει της οποίας οι εν λόγω πολλαπλασιαστές έχουν πολύ μεγαλύτερο αρνητικό αντίκτυπο στην απασχόληση και στην οικονομική ανάπτυξη απ' ό,τι πιστευόταν μέχρι πρόσφατα. Οι πολιτικοί παράγοντες θα πρέπει να εκμεταλλευτούν σε μεγαλύτερο βαθμό το γεγονός ότι οι αρνητικοί πολλαπλασιαστικοί συντελεστές που συνεπάγονται τα μέτρα που αφορούν τα έσοδα, είναι κατά κανόνα χαμηλότεροι από τους συντελεστές μείωσης των δαπανών, ιδιαίτερα όταν τα μέτρα που αφορούν τα έσοδα πλήττουν τις πιο ευκατάστατες κατηγορίες του πληθυσμού με χαμηλά ποσοστά κατανάλωσης. Έτσι μπορούν να δημιουργηθούν δυνατότητες αύξησης της ζήτησης και της απασχόλησης, μέσω ουδέτερων από δημοσιονομική άποψη ανακατανομών με τις οποίες ελευθερώνονται πιστώσεις για επεκτατικά μέτρα, όπως π.χ. τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης, οι επενδύσεις στη βιομηχανία, στην έρευνα ή στις κοινωνικές υπηρεσίες. Επιπλέον, επιτυγχάνεται και η απαραίτητη ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων και των καταναλωτών.

1.9 Ειδικά στις χώρες που παρουσιάζουν πλεόνασμα, παρόμοια επεκτατικά μέτρα θα ενισχύσουν τις εισαγωγές. Ο συντονισμός των μέτρων αυτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα επιφέρει ακόμη μεγαλύτερα αποτελέσματα, δεδομένου ότι το ποσοστό των εισαγωγών της ευρωζώνης συνολικά (δηλαδή από τρίτες χώρες), είναι πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό κάθε μεμονωμένης εθνικής οικονομίας.

1.10 Στο πλαίσιο της μείωσης των εξωτερικών ανισορροπιών με στόχο την επίτευξη της απαραίτητης συμμετρίας, θα κληθούν οι πλεονασματικές χώρες να μεταφράσουν τα κέρδη τους από τις εξαγωγές σε αύξηση της ευμάρειας ευρύτερων στρωμάτων του πληθυσμού τους. Μια τέτοια αύξηση θα συντελέσει και σε αύξηση της εσωτερικής ζήτησης, με αποτέλεσμα να μειωθεί και το έλλειμμα εισαγωγών των εν λόγω χωρών.

1.11 Στην ενίσχυση της ζήτησης και στη βελτίωση των επιδόσεων της οικονομίας μπορούν να συμβάλουν, εκτός από τον

απαιτούμενο αναπροσανατολισμό του μείγματος μακροοικονομικής πολιτικής, και κοινωνικά συμβατές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

1.12 Γενικότερα, δεν είναι κρίνεται σκόπιμο να επικεντρώνονται οι προσπάθειες για τη μείωση των εξωτερικών ανισορροπιών στην ανταγωνιστικότητα των τιμών, γεγονός που συχνά συνοδεύεται και από την απαίτηση για συγκράτηση των μισθών. Η συγκράτηση των μισθών με στόχο την ενίσχυση των εξαγωγών σε όλες τις χώρες της ευρωζώνης ταυτόχρονα, όχι μόνο θα έχει σοβαρά αναδιανεμητικά αποτελέσματα, αλλά και θα περιορίσει συνολικά τη ζήτηση και θα οδηγήσει σε μία καθοδική σπείρα, που θα σημαίνει απώλειες για όλες τις χώρες.

1.13 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της για μία μισθολογική πολιτική που να εξαντλεί τα περιθώρια της παραγωγικότητας και θεωρεί εντελώς απαράδεκτη, και συνεπώς απορρίπτει, κάθε κρατική παρέμβαση στην διαπραγματευτική αυτονομία των κοινωνικών εταίρων όσον αφορά τις συλλογικές συμβάσεις.

1.14 Συνήθως παραμελούνται άλλοι παράγοντες κόστους, που συχνά είναι σημαντικότεροι από τους μισθούς. Αγνοείται επίσης η σημασία που έχουν για την ανταγωνιστικότητα ορισμένοι παράγοντες που δεν σχετίζονται με τις τιμές. Μόνον με την εφαρμογή μιας δυναμικής στρατηγικής υψηλού επιπέδου, που προσφέρει ποιοτικά υψηλότερη προστιθέμενη αξία, θα σημειώσει η Ευρώπη επιτυχίες στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Κάθε στρατηγική «χαμηλού επιπέδου», που περιορίζεται στον ανταγωνισμό μείωσης των τιμών σε σχέση με άλλες περιοχές του κόσμου, είναι καταδικασμένη να αποτύχει.

1.15 Γενικά, το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο διευκόλυε την αντιμετώπιση της κρίσης, χάρη στους αυτόματους σταθεροποιητές του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας, στηρίζοντας τη ζήτηση και την εμπιστοσύνη. Η συρρίκνωση αυτού του συστήματος περικλείει τον κίνδυνο της ολίσθησης σε μία βαθιά ύφεση, όπως αυτή της δεκαετίας του 1930.

1.16 Η ΕΟΚΕ τάσσεται γενικά υπέρ της ενίσχυσης του ρόλου των κοινωνικών εταίρων σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και υπέρ του εντατικότερου συντονισμού της μισθολογικής πολιτικής, λόγου χάρη, μέσω της αναβάθμισης του μακροοικονομικού διαλόγου, που θα πρέπει να καθιερωθεί και στην ευρωζώνη. Κατά την αναδιτύπωση των κατευθυντήριων γραμμών θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι χώρες στις οποίες οι σχέσεις των κοινωνικών εταίρων λειτουργούν αποτελεσματικά, κατάφεραν καλύτερα από άλλες χώρες να αμβλύνουν τις επιπτώσεις της κρίσης.

1.17 Η ΕΟΚΕ ζητεί, επίσης, να εμπλέκονται οι κοινωνικοί εταίροι και άλλες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε όσο το δυνατό πιο πρώιμο στάδιο και με τον ευρύτερο δυνατό τρόπο στη διαμόρφωση της πολιτικής. Οι απαραίτητες αλλαγές και μεταρρυθμίσεις θα στεφθούν με επιτυχία και θα είναι αποδεκτές από την κοινωνία μόνον εφόσον η κατανομή των βαρών κρίνεται ως δίκαιη.

1.18 Συνοψίζοντας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η Ευρώπη χρειάζεται ένα νέο κοινωνικό πρότυπο, το οποίο να χαρακτηρίζεται από την καταπολέμηση της απαράδεκτης ανεργίας και να προσφέρει ικανοποιητικά περιθώρια για επενδύσεις του μέλλοντος αλλά και για επενδύσεις κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα, που να δημιουργούν ανάπτυξη και ζήτηση. Τα κοινωνικά συστήματα πρέπει να ενισχυθούν μέσω δημοσιονομικών ανακατατάξεων και της διασφάλισης ικανοποιητικής βάσης εσόδων, με γνώμονα την δίκαιη κατανομή, προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητα και να σταθεροποιηθεί η ζήτηση και η εμπιστοσύνη. Παρόμοιο αναπτυξιακό πρότυπο θα συμβάλει και στη βιώσιμη εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών.

2. Ιστορικό

2.1 Στη «Σύσταση του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2010 σχετικά με τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ένωσης», θεσπίζονται οι ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες θα παραμείνουν αμετάβλητες μέχρι το 2014, ώστε η προσοχή να εστιασθεί στην εφαρμογή:

- Κατευθυντήρια γραμμή 1: Εξασφάλιση της ποιότητας και της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών
- Κατευθυντήρια γραμμή 2: Αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών
- Κατευθυντήρια γραμμή 3: Μείωση των ανισορροπιών στη ζώνη του ευρώ
- Κατευθυντήρια γραμμή 4: Βελτιστοποίηση της στήριξης για Ε&Α και καινοτομία, ενίσχυση του τριγώνου της γνώσης και ενεργοποίηση του δυναμικού της ψηφιακής οικονομίας
- Κατευθυντήρια γραμμή 5: Βελτίωση της αποτελεσματικότητας στη χρήση των πόρων και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
- Κατευθυντήρια γραμμή 6: Βελτίωση του περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές και εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη της βιομηχανικής βάσης με σκοπό να διασφαλιστεί η πλήρης λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

2.2 Για τον σκοπό αυτόν, η Επιτροπή υπέβαλε στις 30 Μαΐου 2012 την νέα της «Σύσταση για Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή των γενικών προσανατολισμών της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ, με την οποία προσαρμόζονται στην επικαιρότητα οι συστάσεις για τον γενικό προσανατολισμό της οικονομικής πολιτικής στην ευρωζώνη. Διατυπώνονται επίσης ειδικές συστάσεις για κάθε ένα από τα 27 κράτη μέλη της Ένωσης. Στις 6 Ιουλίου 2012, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθέτησε τα σχετικά έγγραφα.

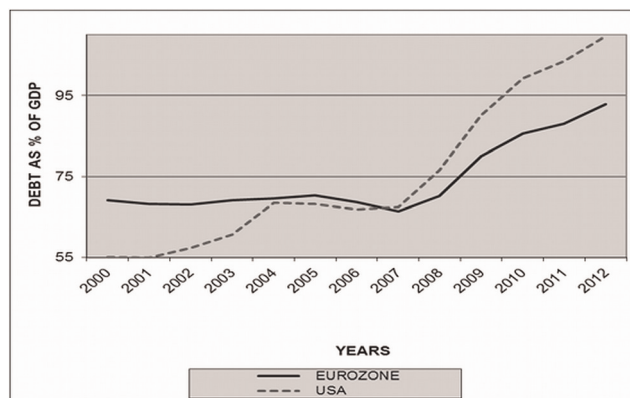
3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για τη δημιουργία συνεκτικού πλαισίου για τον επείγοντος απαραίτητο καλύτερο συντονισμό της ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής. Ο συντονισμός αυτός είναι απολύτως απαραίτητος προκειμένου να επιστρέψουμε σε μία σταθερή πορεία προς την ανάπτυξη και την απασχόληση. Υπάρχει, πράγματι, ο κίνδυνος, τα μέτρα για την αντιμετώπιση των ανισορροπιών να είναι σκόπιμα για μία μεμονωμένη χώρα, αλλά εντελώς αντιπαραγωγικά για την ευρωζώνη συνολικά.

3.2 Απαιτείται επομένως μία σφαιρική ευρωπαϊκή θεώρηση, ένας ευρωπαϊκός τρόπος σκέψης και αντίληψης. Από αυτήν την άποψη, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι η πραγματική συνεργασία στην οικονομική πολιτική προϋποθέτει, τουλάχιστον στην ευρωζώνη, την βαθύτερη ολοκλήρωση και έναν καλύτερο και αποτελεσματικότερο συντονισμό. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διαφορές των οικονομικών επιδόσεων των κρατών μελών (επίπεδο ΑΕγχΠ και ανάπτυξη, ποσοστό ανεργίας και τάσεις, ύψος και διάρθρωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους, δαπάνες για την Ε&Α και για τον κοινωνικό τομέα, ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, ενεργειακός εφοδιασμός, κ.ά.).

3.3 Η κρίση ξεκίνησε το 2008 στις ΗΠΑ και εξελίχθηκε σε παγκόσμια κρίση. Στη συνέχεια κατέστη σαφές ότι η αρχιτεκτονική της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασιζόταν υπερβολικά στις δυνάμεις της αγοράς και δεν αντιμετώπιζε αποτελεσματικά τον κίνδυνο των ανισορροπιών. Όπως δείχνει η εξέλιξη των δημόσιων προϋπολογισμών της ευρωζώνης γενικά μέχρι το 2008, η αιτία της κρίσης δεν ήταν πάντα η έλλειψη δημοσιονομικής πειθαρχίας.

Λόγος δημόσιου χρέους προς ΑΕγχΠ σε % (Πηγή: AMECO 2012/11)

3.4 Κατά μέσο όρο, στην ευρωζώνη, η αύξηση των ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους προκλήθηκε μόνον μετά τη μαζική χρήση δημόσιων πόρων για τη διάσωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και για τη στήριξη της ζήτησης και της αγοράς εργασίας, ως συνέπεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης ⁽¹⁾, καθώς και λόγω των μειούμενων κρατικών εσόδων, κυρίως λόγω της μείωσης της απασχόλησης. Η πτυχή αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για τη χάραξη στρατηγικών οικονομικής πολιτικής, διότι μία λανθασμένη διάγνωση συνεπάγεται και λανθασμένη θεραπεία. **Η ΕΟΚΕ επιδοκμάζει, επίσης, γενικά τη διαφοροποίηση ανά χώρα όσον αφορά την αξιολόγηση της εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών.** Επομένως, δεν υπάρχει ενιαία λύση για όλους (λύση «καρμπόν»), διότι τα αίτια της κρίσης διαφέρουν έντονα από χώρα σε χώρα.

3.5 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θα ήθελε με την ευκαιρία αυτή να τονίσει την **ανάγκη αναθεώρησης του σχεδιασμού της οικονομικής πολιτικής.** Αυτή η προσέγγιση δεν ισχύει μόνο για την ετήσια επανεξέταση αλλά έχει ιδιαίτερη σημασία για την επόμενη έκδοση των κατευθυντήριων γραμμών της οικονομικής πολιτικής το 2014.

3.6 Η Ευρώπη διανύει το πέμπτο έτος της κρίσης. Λίγο μετά τη θέσπιση των ισχυουσών κατευθυντήριων γραμμών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις φθινοπωρινές προβλέψεις του 2010, είχε υπολογίσει την ανάπτυξη του ΑΕγχΠ για την ευρωζώνη στο 1,6 % και την ανεργία στο 9,6 % για το 2012. Στην πραγματικότητα, η ευρωζώνη ήδη βρισκόταν σε ύφεση το έτος αυτό, με την ανεργία να υπερβαίνει το 11 % και σε ορισμένες χώρες μάλιστα να πλησιάζει το 25 %.

3.7 Αντιθέτως, η οικονομία των ΗΠΑ σημειώνει μέτρια μεν, αλλά σταθερή ανάπτυξη της τάξης του 2 % η οποία στηρίζεται σε μια συνεχόμενη και έντονα επεκτατική νομισματική πολιτική καθώς και στους προσανατολισμούς της κυβερνητικής πολιτικής όσον αφορά τον κοινωνικό και τον φορολογικό τομέα. Η κατανάλωση, οι επενδύσεις και η βιομηχανική παραγωγή εξελίσσονται σταθερά, με αποτέλεσμα να κυμαίνεται η ανεργία σαφώς κάτω από το υψηλότερο επίπεδο που είχε σημειώσει τον Οκτώβριο 2009 ⁽²⁾.

3.8 Ενώ το «Ευρωπαϊκό Σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας» του 2008, που ήταν έντονα επηρεασμένο από την ραγδαία οικονομική ολιόθηση μετά την πτώχευση της εταιρείας Lehman, αναγνώριζε την αναγκαιότητα μιας έντονης ενίσχυσης της εσωτερικής ζήτησης και της ρύθμισης των αγορών, η οικονομική πολιτική επέστρεψε πολύ σύντομα στον παραδοσιακό της προσανατολισμό. Η προειδοποίηση που είχε διατυπώσει επανειλημμένα και η ΕΟΚΕ ότι η Ευρώπη πρέπει να εξέλθει από την κρίση και ότι δεν πρέπει, μέσω της λιτότητας, να καταποντιστεί στην επόμενη κρίση δεν εισακούστηκε, και ο φόβος της διπλής ύφεσης έγινε πραγματικότητα.

⁽¹⁾ Για λεπτομερή και διαφοροποιημένη ανάλυση της δημιουργίας της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης βλ. ΕΕ C 182 της 4.8.2009, σ. 71, σημείο 2.

⁽²⁾ Βλ. Φθινοπωρινές προβλέψεις 2012 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

3.9 Κατ'αρχάς, η αποτυχία της ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής εντοπίζεται στην αδυναμία σταθεροποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών. Η μεγάλη αστάθεια, οι μεγάλες διαφορές μεταξύ επιτοκίων δανεισμού (spreads), καθώς και τα υπερβολικά μακροπρόθεσμα επιτόκια και το υψηλό επίπεδο ρευστών διαθέσιμων των τραπεζών καταδεικνύουν ότι, παρά τα πρώτα σημαντικά βήματα προόδου που έχουν σημειωθεί προς μία τραπεζική ένωση, η λειτουργικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος δεν έχει ακόμη αποκατασταθεί πλήρως. Η επακόλουθη αβεβαιότητα των επιχειρήσεων και των καταναλωτών εξακολουθεί να παρεμποδίζει τις προοπτικές ανάπτυξης.

3.10 Κατά δεύτερον, η οικονομική πολιτική δεν έχει κατορθώσει να αντιμετωπίσει την έλλειψη εσωτερικής και εξωτερικής ζήτησης. Η θέσπιση πολύ αυστηρότερων στόχων για τη δημοσιονομική πολιτική των κρατών μελών, καθώς και η υπερβολικά πρόωρη και δραστική μετάβαση σε μια περιοριστική δημοσιονομική πολιτική που εφαρμόζεται ταυτοχρόνως σε όλες τις χώρες, είχαν ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωση όλων των βασικών παραμέτρων της εσωτερικής ζήτησης. Επιπλέον, είναι προφανές ότι τα κίνητρα ανάπτυξης που προέρχονται από την εξωτερική ζήτηση παραμένουν περιορισμένα, όταν οι σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι – δηλαδή τα άλλα κράτη μέλη – ακολουθούν ανάλογη πολιτική λιτότητας. Στην αποδυνάμωση της εσωτερικής ζήτησης προστίθεται, συνεπώς, η αμοιβαία συρρίκνωση των προοπτικών εξαγωγών.

3.11 Το σημερινό **μακροοικονομικό μείγμα πολιτικής** δεν είναι ισορροπημένο, καθότι παραβλέπει τη διάσταση της ζήτησης, καθώς και πτυχές που συνδέονται με την κατανομή. Αποτελεί συνέχιση της πολιτικής, η οποία ήδη οδήγησε στην αποτυχία της στρατηγικής της Λισαβόνας, διότι δεν συνυπολογίστηκαν δεόντως η έλλειψη εσωτερικής ζήτησης σε μεγάλα κράτη μέλη και οι αυξανόμενες ανισότητες στην κατανομή. Αυτή η πολιτική εστιάζεται μονομερώς στη δημοσιονομική εξυγίανση, καθώς και σε μια στρατηγική μείωσης του κόστους με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τιμών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ αφενός επιδοκμάζει το αίτημα της Επιτροπής για μια ευνοϊκή προς την ανάπτυξη δημοσιονομική εξυγίανση, το οποίο υπογραμμίζεται και σε μεταγενέστερα έγγραφα της Επιτροπής όπως η «Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2013» ⁽³⁾. Ωστόσο, το αίτημα αυτό φαίνεται να υπάρχει μόνο «στα χαρτιά», δεδομένου ότι η μέχρι σήμερα εμπειρία δεν καταδεικνύει σε καμία περίπτωση την υλοποίησή του.

3.12 Με την οικονομική πολιτική που εφαρμόζεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν κατέστη εφικτό να θεσπιστούν κατάλληλα μέτρα, τα οποία, στο πλαίσιο ενός αξιόπιστου προγράμματος επέκτασης να ευνοούν συγχρόνως τη μείωση του δημόσιου χρέους και της ανεργίας. Οι αξιοσημείωτες περικοπές των κρατικών δαπανών, ιδίως στον τομέα του κοινωνικού κράτους, καθώς και οι αυξήσεις των μαζικών φόρων έχουν καταστροφικές επιπτώσεις για τις ήδη συρρικνούμενες οικονομίες. Έτσι μειώνεται το διαθέσιμο εισόδημα και, ως εκ τούτου, η καταναλωτική ζήτηση, η παραγωγή και η απασχόληση. Με

⁽³⁾ COM(2012) 750 final.

την πολιτική λιτότητας περιορίζονται επίσης τα φορολογικά έσοδα σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί, όπως εξάλλου παραδέχθηκε και το ΔΝΤ στις πλέον πρόσφατες προβλέψεις του ⁽⁴⁾. Κατ' αυτόν τον τρόπο η ύφεση οξύνεται περισσότερο, γεγονός που επιφέρει ακόμη μεγαλύτερη αύξηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων σε έναν φαύλο κύκλο, το τέλος του οποίου δεν διαφαίνεται προς το παρόν. Το υψηλό οικονομικό και κοινωνικό κόστος αυτής της κατάστασης γίνεται αισθητό με τη μορφή μιας δραστηκής αύξησης της ανεργίας.

3.13 Είναι φανερό ότι, λόγω κυρίως του κόστους που συνεπάγεται η στήριξη των τραπεζών και τα κίνητρα για την οικονομική ανάκαμψη καθώς και σε ορισμένες χώρες τα μέτρα για τις «φούσκες» του στεγαστικού και κατασκευαστικού τομέα-, πρέπει να χαραχθεί διαφορετική πορεία εξυγίανσης για κάθε χώρα ξεχωριστά, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι θα πρέπει να καταρτισθούν προγράμματα για τη μείωση του δημόσιου χρέους. Αυτό θα πρέπει να πραγματοποιηθεί κατά τρόπο συμβατό με τους στόχους της οικονομικής ανάκαμψης και της απασχόλησης που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Η ανάπτυξη και η απασχόληση αποτελούν τους κείριους παράγοντες για μια επιτυχημένη εξυγίανση. Αντιθέτως, τα δραστικά μέτρα λιτότητας, πέρα από τεράστιες κοινωνικές αναταραχές που θα προκαλέσουν, μπορεί ακόμη και να αυξήσουν τον δείκτη δημόσιου χρέους.

3.14 Μολονότι στην παρούσα γνωμοδότηση η ΕΟΚΕ εστιάζεται κυρίως σε πτυχές του μακροοικονομικού μείγματος πολιτικής, η σημασία των **διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων** παραμένει αμείωτη. Οι κοινωνικά αποδεκτές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις πρέπει, για παράδειγμα, να συμβάλουν στην ενίσχυση της ζήτησης και των οικονομικών επδόσεων σε τομείς όπως το φορολογικό σύστημα, ο ενεργειακός εφοδιασμός, η διοίκηση, η εκπαίδευση, η υγεία, η στέγαση, οι μεταφορές και οι συντάξεις. Εντούτοις, στο πλαίσιο αυτό πρέπει να συνεκτιμηθούν οι διαφορές στην ανταγωνιστικότητα των μεμονωμένων κρατών.

3.15 Η περιφερειακή και η διαρθρωτική πολιτική θα πρέπει επίσης να εστιασθούν στην αύξηση της παραγωγικότητας, προκειμένου να επιτευχθεί ο εκσυγχρονισμός ή η ανάπτυξη μιας βιώσιμης οικονομίας που βασίζεται στη βιομηχανία και στις υπηρεσίες. Σε γενικές γραμμές διαπιστώνεται ότι οι χώρες με μεγαλύτερο βιομηχανικό μερίδιο στη συνολική οικονομία επλήγησαν σε μικρότερο βαθμό από την κρίση, γεγονός που υποδεικνύει την εφαρμογή κατάλληλων στρατηγικών βιομηχανοποίησης.

3.16 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διευρύνει την επικρατούσα και γενικά σχετικά περιορισμένη ερμηνεία της έννοιας «διαρθρωτική μεταρρύθμιση». Στο αίτημα για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα πρέπει, λόγου χάρι, να συνεκτιμηθούν και η ρυθμιστική δομή

των χρηματοπιστωτικών αγορών, η διάρθρωση του συντονισμού των φορολογικών συστημάτων και η δομή των δημόσιων δαπανών και εσόδων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Χρηματοπιστωτικό σύστημα

4.1.1 Η ΕΟΚΕ συµμερίζεται την άποψη της Επιτροπής, η οποία προβάλλει τη σημασία της σταθερότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία οποιασδήποτε δράσης για την αντιμετώπιση και την αποφυγή κρίσεων είναι να διασφαλίζεται ότι τα περιθώρια ελιγμών της οικονομικής πολιτικής δεν υπονομεύονται ούτε παρεμποδίζονται από την κερδοσκοπία στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Επομένως, είναι αναγκαία μια σαφής, αποτελεσματική διάρθρωση της εποπτείας, καθώς και η αυστηρότερη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών (συμπεριλαμβανομένου του σκιώδους τραπεζικού συστήματος), οι οποίες συνεπάγονται μεγαλύτερους κινδύνους αποσταθεροποίησης, απ' ό,τι η έλλειψη ανταγωνιστικότητας. Για να προληφθεί ο κίνδυνος ελιγμών κρίνεται σκόπιμο τα σχετικά μέτρα να συντονιστούν στο πλαίσιο της G-20. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές πρέπει να διαμορφωθούν σε λογικά επίπεδα. Θα πρέπει να εξυπηρετούν εκ νέου την πραγματική οικονομία αντί να λειτουργούν ανταγωνιστικά προς αυτήν ⁽⁵⁾.

4.1.2 Προκειμένου να μειωθεί το κόστος χρηματοδότησης των κρατών που πλήττονται από την κρίση, το οποίο διογκώνεται τεχνητά λόγω της κερδοσκοπίας, θα πρέπει να επιδιωχθεί η μείωση της εξάρτησης από τους ιδιωτικούς οργανισμούς αξιολόγησης. Ταυτόχρονα, είναι απαραίτητο ένα αξιόπιστο και αλληλέγγυο δίκτυο ασφαλείας, βασισμένο στην εμπιστοσύνη που δικαίως θα εμπνεύσει προκειμένου να καταστεί μηδαμινή οποιαδήποτε κερδοσκοπία σε βάρος των προβληματικών χωρών και, συνεπώς, να εξαλειφθεί. Πρόσφατα σημειώθηκαν ορισμένα αξιολογικά βήματα προόδου προς αυτή την κατεύθυνση (το πρόσφατο πρόγραμμα της ΕΚΤ για την επαναγορά κρατικών ομολόγων, οριστική έναρξη ισχύος και πλήρης λειτουργία του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, κλπ.). Ακόμη και η έκδοση κοινών ευρωπαϊκών ομολόγων μπορεί, εφόσον εξασφαλιστεί το κατάλληλο πλαίσιο, να συμβάλει στην ελάφρυνση της δημοσιονομικής κατάστασης στις χώρες που πλήττονται από την κρίση ⁽⁶⁾.

4.1.3 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην ανάγκη να εξαλειφθεί η σύνδεση μεταξύ εμπορικών τραπεζών και δημόσιου χρέους. Επιπλέον, πρέπει να αναστραφούν ο κατακερματισμός και η επανενικοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών μέσω της σταθεροποίησης του τομέα αυτού. Η εντατικοποίηση των προσπαθειών προς μια τραπεζική ένωση θα μπορούσε, σε συνδυασμό με αποτελεσματικά εργαλεία για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο ⁽⁷⁾, να συμβάλει στη σταθεροποίηση.

⁽⁴⁾ Στις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας του ΔΝΤ που δημοσιεύθηκαν στις 9 Οκτωβρίου 2012 επισημαίνεται ότι, κατά τη διάρκεια της κρίσης, οι δημοσιονομικοί πολλαπλασιαστές πρέπει να κυμαίνονταν μεταξύ 0,9 και 1,7, ενώ στις αρχικές προβλέψεις γίνονταν λόγος για 0,5 (πρβλ. ΔΝΤ 2012, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf>).

⁽⁵⁾ ΕΕ C 11 της 15.1.2013, σ. 34.

⁽⁶⁾ Σχετικά με τη συζήτηση για τα ομόλογα σταθερότητας, τα ευρωμόλογα, τα ομόλογα έργων κλπ. βλ. ΕΕ C 299 της 4.10.2012, σ. 60 και ΕΕ C 143 της 22.5.2012, σ. 10.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 44, της 15.2.2013, σ. 68.

4.2 Δημόσιοι προϋπολογισμοί

4.2.1 Για μια βιώσιμη δημοσιονομική εξυγίανση θα πρέπει να δοθεί προσοχή όχι μόνον στην ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης, αλλά και στην ισορροπία μεταξύ δαπανών και εσόδων. Εξάλλου, σε πολλές χώρες, ο παράγοντας εργασία επιβαρύνεται σε δυσανάλογο βαθμό. Χρειάζεται μια γενική αναθεώρηση όχι μόνο των δαπανών, αλλά ολόκληρου του φορολογικού συστήματος εξετάζοντας σε αυτό το πλαίσιο και το ζήτημα της δίκαιης κατανομής μεταξύ των διαφόρων εισοδημάτων και περιουσιών. Κατ' αυτήν την έννοια, θα πρέπει να απαιτηθεί και η δέουσα συμβολή εκείνων που αποκόμισαν μεγάλα οφέλη από τις δυσλειτουργίες των χρηματοπιστωτικών αγορών και από τα σχέδια διάσωσης των τραπεζών που χρηματοδοτήθηκαν με χρήματα των φορολογουμένων.

4.2.2 Όσον αφορά τα έσοδα, υπάρχει μια σειρά προσεγγίσεων για να επιτευχθεί η αναγκαία ενίσχυση της βάσης φορολογικών εσόδων: θέσπιση φόρου επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών (όπως έχει ζητήσει επανειλημμένα η ΕΟΚΕ⁽⁸⁾), επιβολή ενεργειακών και περιβαλλοντικών φόρων, κατάργηση των φορολογικών «παραδείσων»⁽⁹⁾, αποφασιστική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, φορολόγηση των μεγάλων περιουσιών, της ακίνητης περιουσίας και της κληρονομιάς, φορολόγηση των τραπεζών με στόχο την εσωτερική του εξωτερικού κόστους⁽¹⁰⁾, εναρμόνιση των φορολογικών βάσεων και συστημάτων προκειμένου να εξαλειφθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού εντός της ΕΕ. Αυτή η προσέγγιση προτιμάται αντί να συνεχιστεί η διάβρωση των δημόσιων εσόδων με ανταγωνιστικές φορολογικές περικοπές. Συχνά παραβλέπεται το γεγονός ότι ένα ενοποιημένο δημοσιονομικό πλαίσιο («δημοσιονομική ένωση») δεν περιορίζεται μόνο στις δημόσιες δαπάνες, αλλά εκτείνεται επίσης στα έσοδα.

4.2.3 Σε ορισμένα κράτη μέλη είναι επίσης αναγκαία η σαφής ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του φοροεισπρακτικού μηχανισμού.

4.2.4 Η παραδοσιακή προσέγγιση της δημοσιονομικής εξυγίανσης συνίσταται στην περικοπή των δημοσίων δαπανών. Ωστόσο, η άποψη ότι οι περικοπές δαπανών αποτελούν μια πιο ελπιδοφόρα επιλογή από την αύξηση των εσόδων παραμένει ένα αναπόδεικτο δόγμα. Από την πείρα αποδεικνύεται ότι σε χώρες που πλήττονται από την κρίση, όπως η Ελλάδα, η ελπίδα για τα λεγόμενα «μη Κεϋνσιανά αποτελέσματα» ήταν μάταιη. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο των περικοπών δαπανών, δεν μπορεί να υπάρξει συρροή (crowding-in) ιδιωτικών επενδύσεων, η οποία θα βασίζεται στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης, εφόσον η εσωτερική ζήτηση είναι χαμηλή σε ολόκληρη τη νομισματική ένωση ως αποτέλεσμα της πολιτικής λιτότητας. Εκτός αυτού, κατά κανόνα, οι περικοπές δαπανών επιδρούν αρνητικά στα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας και στις δημόσιες υπηρεσίες, καθότι οξύνουν τις ανισότητες κατανομής και ασκούν πτωτικές πιέσεις στην κατανάλωση. Σε κάθε περίπτωση, υπάρχουν περιθώρια μείωσης συγκεκριμένων αντιπαραγωγικών δαπανών, όπως, για παράδειγμα, στον τομέα των εξοπλισμών.

⁽⁸⁾ Και πλέον πρόσφατα βλ. ΕΕ C 181 της 21.6.2012, σ. 55.

⁽⁹⁾ ΕΕ C 229, της 31.7.2012, σ. 7.

⁽¹⁰⁾ Προκειμένου δηλαδή το μελλοντικό κόστος των τραπεζικών κρίσεων να μη χρηματοδοτείται από τους φορολογουμένους.

4.2.5 Αντ' αυτού, η πολιτική θα πρέπει να αξιοποιήσει πολύ περισσότερο τις μεγάλες διαφορές μεταξύ των πολλαπλασιαστών εισοδήματος και απασχόλησης των διαφόρων δημοσιονομικών μέτρων. Όλες σχεδόν οι εμπειρικές μελέτες καταδεικνύουν ότι οι πολλαπλασιαστές των φορολογικών μέτρων είναι μικρότεροι απ' ό,τι των μέτρων που αφορούν τις δαπάνες. Με μία πολιτική της στοχευμένης αύξησης των κρατικών εσόδων θα μπορούσαν να απελευθερωθούν πόροι που επειγόντως απαιτούνται, λόγω χάρη, για προγράμματα απασχόλησης, κυρίως για τους νέους.

4.2.6 Μια τέτοια ανακατανομή με ουδέτερο αντίκτυπο στο ισοζύγιο του προϋπολογισμού θα μπορούσε άμεσα να δημιουργήσει θέσεις απασχόλησης και ζήτησης, χωρίς να επιβαρύνει τους δημόσιους προϋπολογισμούς. Πέρα από τον θετικό αντίκτυπο στην εγχώρια οικονομία, τέτοιου είδους μέτρα, ιδίως εάν λαμβάνονται από πλεονασματικές χώρες, θα δημιουργούσαν επεκτατική ώθηση για το σύνολο της νομισματικής ένωσης με την ενθάρρυνση των εισαγωγών.

4.2.7 Ο συντονισμός αυτών των επεκτατικών μέτρων σε επίπεδο ΕΕ θα ήταν πολύ πιο αποτελεσματικός, δεδομένου ότι το ποσοστό εισαγωγών της ευρωζώνης συνολικά (δηλ. από τρίτες χώρες) είναι σαφώς χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό για κάθε εθνική οικονομία ξεχωριστά.

4.3 Εξωτερικές οικονομικές ανισορροπίες

4.3.1 Είναι απαραίτητη η παρακολούθηση της εξέλιξης του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και των παραμέτρων του στο πλαίσιο των αδυναμιών παραγωγικότητας ενός κράτους μέλους και των επακόλουθων προβλημάτων της ιδιωτικής και δημόσιας χρηματοδότησης, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η έγκαιρη (αντί)δραση. Ωστόσο, κατά την εξάλειψη των ανισορροπιών του εμπορικού ισοζυγίου θα πρέπει να δοθεί προσοχή στη συμμετρία: Οι εξαγωγές μιας χώρας αποτελούν τις εισαγωγές μιας άλλης χώρας. Συνεπώς, η εξάλειψη των ανισορροπιών δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνον με τη μείωση στις ελλειμματικές χώρες. Οι πλεονασματικές χώρες καλούνται επίσης να ενθαρρύνουν τις εισαγωγές με την ενίσχυση της εσωτερικής ζήτησης, μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το «έλλειμμα εισαγωγών» τους.

4.3.2 Από ευρωπαϊκή σκοπιά, ο ενεργειακός τομέας αποτελεί εξαίρεση, καθότι όλα τα κράτη μέλη παρουσιάζουν εκ των πραγμάτων υψηλά ελλείμματα εμπορικού ισοζυγίου⁽¹¹⁾. Με τον οικονομικό προσανατολισμό της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς θα καταστεί δυνατή η μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων μέσω της ενδοευρωπαϊκής αξιοποίησης των ιδίων εναλλακτικών πηγών ενέργειας. Επιπροσθέτως, χάρη στον τομέα της ηλιακής ενέργειας των χωρών του Νότου προσφέρεται η δυνατότητα βελτίωσης των εμπορικών ισοζυγίων στην Ευρώπη.

⁽¹¹⁾ ΕΕ-27: 2,5 % του ΑΕγχΠ 2010.

4.3.3 Στις προσπάθειες για την καταπολέμηση των εξωτερικών οικονομικών ελλειμμάτων υπερτονίζεται γενικά ο ρόλος της ανταγωνιστικότητας των τιμών. Η αποκλειστική εστίαση της προσοχής στην ανταγωνιστικότητα των τιμών εγκυμονεί κινδύνους: Η εφαρμογή του «γερμανικού μοντέλου» (συγκράτηση των μισθών για την προώθηση των εξαγωγών ή τον περιορισμό των εισαγωγών) ταυτόχρονα σε όλες τις χώρες, δεδομένου του υψηλού μεριδίου που καταλαμβάνει το εσωτερικό εμπόριο στην ευρωζώνη, θα οδηγούσε σε έναν ανταγωνισμό προς τα κάτω.

4.3.4 Η ετερογενής εξέλιξη του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος θεωρείται γενικά ως μία από τις κύριες αιτίες της κρίσης και από αυτήν προκύπτει το αίτημα για μείωση του κόστους εργασίας. Ανεξάρτητα από τις σοβαρές αναδιανεμητικές επιπτώσεις της μείωσης του επιπέδου των μισθών, εξαιτίας των οποίων αποδυναμώνεται η ζήτηση, στην προκειμένη περίπτωση, παραβλέπονται άλλοι σημαντικοί παράγοντες του κόστους, όπως το κόστος ενέργειας, υλικών και χρηματοδότησης⁽¹²⁾.

4.3.5 Για παράδειγμα, την περίοδο πριν από την κρίση, το πραγματικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σημείωσε φθίνουσα πορεία στην Πορτογαλία, στην Ισπανία και στην Ελλάδα από το 2000 έως το 2007⁽¹³⁾. Είναι φανερό ότι η υπερβολική ονομαστική αύξηση των κερδών οδήγησε στην αύξηση των τιμών όπως και οι ονομαστικές αυξήσεις των μισθών.

4.3.6 Σήμερα, όπως και στο παρελθόν, σχεδόν το 90 % της συνολικής ζήτησης στην ΕΕ προέρχεται από τα κράτη μέλη της. Σε ό,τι αφορά την εξέλιξη των μισθών, η ΕΟΚΕ εμμένει συνεισφέροντας στην άποψη που διατύπωσε στη γνωμοδότησή της σχετικά με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης 2011: «Οι δέουσες μισθολογικές πολιτικές πρέπει να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στην αντιμετώπιση της κρίσης. Η προσαρμογή των μισθών στην αύξηση της παραγωγικότητας με γνώμονα την συνολική οικονομία διασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ μιας ικανοποιητικής εξέλιξης της ζήτησης και της διατήρησης της ανταγωνιστικότητας των τιμών. Συνεπώς, οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να αποφεύγουν τη συγκράτηση των μισθών, που οδηγεί σε πολιτική «παρασιτισμού», και να προσαρμόζουν τη μισθολογική πολιτική στην παραγωγικότητα»⁽¹⁴⁾.

4.3.7 Εκτός αυτού, ο ρόλος που διαδραματίζουν οι συντελεστές εκτός των τιμών στην ανταγωνιστικότητα τείνει συχνά να υποτιμάται⁽¹⁵⁾. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά στον ορισμό που δίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον όρο «ανταγωνιστικότητα», η οποία νοείται ως «... η ικανότητα της οικονομίας να εξασφαλίζει στους πολίτες υψηλά και συνεχώς βελτιούμενα επίπεδα διαβίωσης και υψηλούς ρυθμούς απασχόλησης σε βιώσιμη βάση»⁽¹⁶⁾.

4.3.8 Κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης των εθνικών διαφορών μεταξύ επιτοκίων δανεισμού (spreads) ενισχύθηκε η σημασία του λογαριασμού εισοδήματος από επενδύσεις στις χώρες που τελούν

υπό κρίση. Ως εκ τούτου, η ανάλυση των ανισορροπιών δεν θα πρέπει να περιοριστεί στην εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου.

4.4 Το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο και ο κοινωνικός διάλογος

4.4.1 Το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο συνιστά ένα συγκριτικό πλεονέκτημα της Ευρώπης στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Το κοινωνικό κράτος συμβάλλει επίσης στην οικονομική επιτυχία όταν οι οικονομικές επιδόσεις, από τη μία πλευρά, και η κοινωνική δικαιοσύνη, από την άλλη πλευρά, δεν αντιμετωπίζονται ως αντιθετές έννοιες, αλλά αλληλοϋποστηρίζονται.

4.4.2 Οι αυτόματοι σταθεροποιητές των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης συνέβαλαν στην αντιμετώπιση της κρίσης στην Ευρώπη, ενθάρρυναν τη ζήτηση και, χάρη σε αυτούς, αποφεύχθηκε η ολισθήση της οικονομίας σε ύφεση όπως είχε συμβεί τη δεκαετία του 1930. Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας είναι πολύ σημαντικά και σε ψυχολογικό επίπεδο, διότι μειώνουν τον κίνδυνο αποταμίευσης που υπαγορεύεται από τον φόβο, σταθεροποιώντας κατ' αυτόν τον τρόπο την κατανάλωση.

4.4.3 Σε ορισμένες χώρες όπου ο κοινωνικός διάλογος λειτουργεί αποτελεσματικά (όπως στην Αυστρία, στη Γερμανία και τη Σουηδία), οι κοινωνικοί εταίροι συνέβαλαν καθοριστικά στην άμβλυνση του κινδύνου αύξησης της ανεργίας ως συνέπεια της μείωσης της παραγωγής. Πέρα από τη στήριξη που παρείχαν τα μέτρα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, οι επιχειρηματικές και τομεακές συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ των κοινωνικών εταίρων συνέβαλαν σημαντικά στη διατήρηση των υφιστάμενων εργασιακών σχέσεων (π.χ. με τη μερική απασχόληση, την κατάργηση της συσσώρευσης υπερωριών, τη χρήση των δικαιωμάτων άδειας, τις εκπαιδευτικές άδειες, κλπ.). Αυτές οι εμπειρίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στην αναδιτύπωση των κατευθυντηρίων γραμμών και στις ετήσιες εκθέσεις ανά χώρα.

4.4.4 Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις καλούνται να ενισχύσουν τον ρόλο των κοινωνικών εταίρων σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο. Θα πρέπει να υποστηριχθεί η εντατικοποίηση των προσπαθειών που καταβάλλουν για τον πανευρωπαϊκό συντονισμό της μισθολογικής πολιτικής. Επιπλέον, θα πρέπει να επιδιωχθεί η αναβάθμιση του μακροοικονομικού διαλόγου, ο οποίος θα πρέπει να καθιερωθεί και για την ευρωζώνη.

4.4.5 Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και στην περίοδο της κρίσης, πρέπει να διαφυλαχθεί η αυτονομία των κοινωνικών εταίρων. Η μισθολογική πολιτική θα πρέπει να διαμορφωθεί στο πλαίσιο της αυτονομίας των εργοδοτικών και των συνδικαλιστικών οργανώσεων που είναι αρμόδιες για την υπογραφή των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Ο ορισμός κυβερνητικών στόχων ως προς τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας ή η επιβαλλόμενη από το κράτος περικοπή μισθών συνιστούν απαράδεκτες και συνεπώς απορριπτέες ενέργειες⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Για παράδειγμα, στον εξαγωγικό τομέα της Ισπανίας το κόστος εργασίας αποτελεί μόλις το 13 % του συνολικού κόστους. Πηγή: Carlos Gutiérrez Calderón/ Fernando Luengo Escalonilla, *Competitividad y costes laborales en España*, Estudios de la Fundación 49 (2011, <http://www.1mayo.ccoo.es/nova/files/1018/Estudio49.pdf>).

⁽¹³⁾ Πρβλ. Statistical Annex of European Economy (Στατιστικό παράρτημα για την ευρωπαϊκή οικονομία), φθινόπωρο 2012.

⁽¹⁴⁾ ΕΕ C 132 της 3.5.2011, σ. 26, σημείο 2.3.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 132 της 3.5.2011, σ. 26, σημείο 2.2.

⁽¹⁶⁾ COM(2002) 714 final.

⁽¹⁷⁾ ΕΕ C 132 της 3.5.2011, σ. 26, σημείο 2.4.

4.4.6 Εκτός από τον ρόλο των εταιρών που συμμετέχουν στις συλλογικές διαπραγματεύσεις, θα πρέπει να αναδειχθεί και ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζουν οι υπόλοιπες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, όπως οι οργανώσεις καταναλωτών. Ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσεων, η συμβολή αυτών των οργανώσεων είναι απολύτως απαραίτητη ως εκφραστών των πολιτών και ως εταιρών στον κοινωνικό διάλογο.

4.4.7 Οι αναγκαίες αλλαγές και μεταρρυθμίσεις είναι ελπιδοφόρες μόνον όταν επιτευχθεί η δέουσα ισορροπία μεταξύ των οικονομικών και των κοινωνικών στόχων και όταν η κατανομή των επιβαρύνσεων κρίνεται ως δίκαιη (μεταξύ χωρών, εισοδηματικών κατηγοριών, κεφαλαίου και εργασίας, μεταξύ τομέων, διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων, κλπ.). Η δικαιοσύνη και η κοινωνική ισορροπία συνιστούν απαραίτητη προϋπόθεση για την αποδοχή των μέτρων εξυγίανσης· διαφορετικά, κινδυνεύει η κοινωνική συνοχή, ενώ μπορεί να αυξηθεί σε επικίνδυνο βαθμό ο λαϊκισμός και ο αντιευρωπαϊσμός. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει εν προκειμένω την επείγουσα σύστασή της ότι οι κοινωνικοί εταίροι και οι άλλες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να συμμετέχουν στη χάραξη των πολιτικών όσο το δυνατόν νωρίτερα και με τον πληρέστερο δυνατό τρόπο.

Βρυξέλλες 13 Φεβρουαρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON
